28.1.2021

Eduskunta
sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Asia: **Kirjallinen asiantuntijalausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle**

HE 241/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää mahdollisuudesta esittää kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä.

Hallituksen esityksen mukaan opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut siirtyvät kunnista hyvinvointialueille. OAJ vastustaa opiskeluhuollon kuraattorien ja psykologien siirtämistä hyvinvointialueille, kuten myös laaja joukko kuntia ja opetusalalla toimivia asiantuntijoita.

Siirtoa ei pitäisi tehdä, koska
1) Ennaltaehkäisevä yhteisöllinen opiskeluhuolto kärisisi painopisteen siirtyessä ongelmien hoitamiseen yksilötasolla,
2) Opiskeluhuollon johtaminen hankaloituisi, samoin rehtorien työ,
3) Vastuukysymykset ja moniammatillinen yhteistyö mutkistuisivat,
4) Eriarvoisuus lisääntyisi, kunnat kehittäisivät omia korvaavia palveluita ja
5) Siirto hyvinvointialueille ei ratkaise myöskään olemassa olevia opiskeluhuollon ongelmia eikä tuo lisäresursseja.

Opiskeluhuoltotyön painopiste tulee säilyttää ennaltaehkäisevässä ja yhteisöllisessä opiskeluhuollossa. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämisen kannalta on tärkeää, että kouluissa ja oppilaitoksissa on toimiva opiskeluhuolto. Psykologien ja kuraattoreiden siirto hyvinvointialueille ei tuo ratkaisua esitysluonnoksessakin esiin nostettuihin oppilas- ja opiskelijahuollon olemassa oleviin haasteisiin. Esitys ei sisällä lisäresursointia opiskeluhuollon palveluihin. Opiskeluhuollon psykologien ja kuraattorien osallistuminen yhteisölliseen työhön sekä yhteistyö opettajien ja muun oppilaitoksen henkilöstön kanssa tulee turvata palvelujen järjestämistavasta riippumatta.

Opiskeluhuollon siirto hyvinvointialueille vaikuttaisi väistämättä opiskeluhuollon johtamiseen ja linjauksiin. Maakunnissa ei ole tuntemusta päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten lasten ja nuorten arjesta eikä myöskään siitä, mitä on ennaltaehkäisevä ja yksilökohtainen opiskeluhuolto kussakin yksikössä on ja kuinka paljon sitä tarvitaan. Jos opiskeluhuolto siirretään maakuntiin, rehtorit ja sivistystoimenjohtajat eivät enää voi vaikuttaa sen resursseihin. Työnjohdon ja -organisoinnin on oltava siellä, missä työkin tehdään.

Oppilas- ja opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden järjestäminen tulisi säätää nykyiseen tapaan kuntien tehtäväksi ja kunnilla säilyy oikeus päättää palveluiden järjestämisestä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuttava vastuukysymyksistä opiskeluhuollossa

Opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologien siirrossa hyvinvointialuille on jätetty ratkaisematta kaksi keskeistä kysymystä: 1) Miten koulun/oppilaitoksen tarve psykologin tai kuraattorin työlle yhteensovitetaan hyvinvointialueilla, jonne työnjohto siirtyy ja 2) Kenen vastuulla alaikäinen oppija on osallistuessaan opiskeluhuollon palveluihin tai ollessaan matkalla niihin?

Hallituksen esityksen mukaan opiskeluhuollon palvelut eivät esityksen mukaan tule olemaan koulun toimintaa, jolloin koulu ei voi olla vastuussa oppilaista. OAJ edellyttää, että valiokunta, esittää lakia täydennettäväksi vastuukysymysten osalta. Vähintäänkin lainperusteluissa tulisi todeta, että oppilas on opiskeluhuollon ammattihenkilön vastuulla opiskeluhuollon tapaamisen ja matkan ajan.

Lakiin on kirjattava vastuista samaan tapaan kuin mitä on kirjattu terveydenhuoltolain 16 §:ään kouluterveydenhuollon osalta. Ehdotamme, että oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin kirjattaisiin esimerkiksi näin:

Hyvinvointialue vastaa oppilaasta, joka on asiakkaana opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluissa sekä mahdollisesta matkasta ja matkasta aiheutuneista kohtuullisista kustannuksista, jos matkaa ei ole mahdollista yhdistää koulumatkaan.

Perusopetuksesta oppilas voi olla poissa vain, jos hänelle on myönnetty lupa. Hän tarvitsee luvan poissaololle osallistuakseen opiskeluhuollon palveluihin koulupäivän aikana. Silloin, jos oppilas ei halua huoltajansa tietävän käynneistä opiskeluhuollonpalveluissa, on opiskeluhuollonpalveluiden anottava lupaa oppilaan poissaololle. Lakiin on kirjattava, että

Hyvinvointialue opiskeluhuollon järjestäjänä voi anoa perusopetuksen oppilaalle vapautusta opetuksesta opiskeluhuollon psykologin ja kuraattoripalveluiden ajalle.

Yhteisöllinen opiskeluhuolto ja ennaltaehkäisevä työ tulee varmistaa

Opiskeluhuoltotyön painopisteen tulee säilyä ennaltaehkäisevässä ja yhteisöllisessä opiskeluhuollossa. Opiskeluhuollon kuraattorien ja psykologien työaika yhteisölliseen opiskeluhuoltoon tulee vastata koulun tarpeita ja tavoitteita. Hallituksen esityksessä todetaan, että opiskeluhuollon psykologien ja kuraattorien siirron yksi syy on parantaa palveluiden saavutettavuutta.

OAJ edellyttää, että valiokunta esittää eduskunnalle lausumaa, jossa vaaditaan palveluiden saavutettavuuden ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteutumisen seuraamista ja arvioimista.

Opiskeluhuollon resurssit pitää laittaa viipymättä kuntoon varmistamalla, että opiskeluhuollon työntekijöitä on riittävästi. Riittävät resurssit parantaisivat palveluiden oikea-aikaista saatavuutta ja mahdollistaisi aidosti oppilas- ja opiskelijahuoltolain tavoitteen toteutumisen. Opiskeluhuoltoon tarvitaan sitovat mitoitukset kuraattoreille ja psykologeille. OAJ edellyttää, että valiokunta esittää lausumaa, jossa edellytetään sitovien mitoitusten voimaan saattamista saman aikaisesti uudistuksen kanssa.

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Ira Hietanen-Tanskanen
lakimies